

Universitatea “Dunărea de Jos” din Galați
Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie
Departamentul de Teologie
Str. Domnească nr. 111, 800201, GALAȚI, ROMÂNIA
 Tel.: (+4) 0336 13 01 94; Fax: (+4) 0236 47 21 01
 E-mail: secretar.ift@ugal.ro, Webpage: www.fift.ugal.ro

ANEXA nr. 3 la metodologie

FIȘA DISCIPLINEI: ERMINIE BIZANTINĂ (I)

1. Date despre program

1.1 Instituția de învățământ superior	UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” - GALAȚI
1.2 Facultatea	ISTORIE, FILOSOFIE ȘI TEOLOGIE
1.3 Departamentul	TEOLOGIE
1.4 Domeniul de studii	ARTE VIZUALE
1.5 Ciclul de studii	LICENȚĂ
1.6 Programul de studii/Calificarea	ARTĂ SACRĂ Licențiat în ARTE VIZUALE

2. Date despre disciplină

2.1 Denumirea disciplinei	ERMINIE BIZANTINĂ						
2.2 Titularul activităților de curs							
2.3 Titularul activităților de seminar							
2.4 Anul de studiu	III	2.5 Semestrul	I	2.6 Tipul de evaluare	E	2.7 Regimul disciplinei	OB

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1 Număr de ore pe săptămână	4	din care: 3.2 curs	2	3.3 seminar/laborator	2
3.4 Total ore din planul de învățământ	56	din care: 3.5 curs	28	3.6 seminar/laborator	28
Distribuția fondului de timp					
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					20
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					8
Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri					10
Tutoriat					-
Examinări					4
Alte activități (educaționale, științifice)					2
3.7 Total ore studiu individual	44				
3.9 Total ore pe semestru	100				
3.10 Numărul de credite	4				

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1 de curriculum	-
4.2 de competențe	Disponibilitate spre studiul, nivel de comunicare adecvat și un limbaj artistic și teologic (de specialitate) bun, dobândit prin parcurgerea cursurilor și seminariilor din anii 1 și 2 de studiu.

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Sală de curs, dotată cu videoproiector și tablă. Filme documentare. Albume. Modele bizantine pentru icoane
5.2. de desfășurare a seminarului/laboratorului	Se țin seminarii și în laboratoarele Muzeului Istoriei, Culturii și Spiritualității Creștine dela Dunărea de Jos, al Arhiepiscopiei Dunării de Jos

6. Competențele specifice acumulate

Competențe Profesionale	a. De cunoaștere și înțelegere: Cunoaște noțiunile de bază ale erminiei bizantine, în etapele ei de dezvoltare; Identifică elementele fundamentale, teologice și artistice, ale icoanei bizantine; Înțelege modul în care a evoluat teologia icoanei: periodizare, reprezentanți; Cunoaște izvoarele esențiale pentru zugrăvirea icoanei bizantine: erminiile; Distinge diversele influențe din iconografia ortodoxă după secolele XIV-XV, până în prezent. b. De explicare și interpretare: Explică și interpretează detaliile care compun chipul iconic: să știe „să citească” icoana; Analizează modul în care stilurile artistice din icoană au interferat și s-au influențat și succedat, de-a lungul secolelor, de la formele primitive ale icoanei, prin punctul maxim al sec. XII-XIV, spre secolele de decădere; Interpretează mistagogic relația dintre arta creștină din locașul de cult (în special programul iconografic) și dinamica mistică a cultului divin. c. De aplicare a unor elemente de teorie: Utilizează, ca sursă de inspirație, capodoperele artei bizantine universale; Aplică în actul artistic creator de zugrăvire a icoanelor, informațiile dobândite prin studiu și aplică în viața personală modelul de viață sfântă a marilor iconografi.
Competențe transversale	Să conștientizeze efortul creator al marilor iconari, din toată Ortodoxia; Să abordeze o atitudine de continuă învățare, pe parcursul vieții, în domeniul zugrăvirii icoanei / frescei, prin schimb de experiență cu iconarii români consacrați. Să aplice elementele ermineutice însușite în proiecte personale (studii, cercetare, lucrări iconografice) sau în proiecte de echipă (zugrăvirea unei biserici / curățarea picturii unei biserici / promovarea unei opere sau a unei zone culturale reprezentative). Să utilizeze tehnologii moderne (participarea la emisiuni culturale Radio-Tv, construirea unor forumuri, pagini de Facebook sau site-uri pe Internet, filmări profesionale, redactarea unor albume) în vederea promovării marilor capodopere românești sau a mai-nouilor creații artistice încă necunoscute (ex. biserici nou-pictate), în context cultural universal.

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor specifice acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	Să cunoască (teoretic și vizual) cele mai de seamă opere de artă bizantină, din toate spațiile Ortodoxiei: grec, slav, românesc (în special), să le poată descrie și încadra teologic, tipologic, stilistic și să le poată determina particularitățile ermineutice.
7.2 Obiectivele specifice	Să înțeleagă corect fenomenologia istorică a devenirii / evoluției teologiei și artei icoanei, dar și etapele de decadență culturală din istoria creștinismului. Să fundamenteze doctrinar, corect și complet, teologia icoanei, cu argumente biblice și patristice; Să contextualizeze icoana românească, cu etapele și stilurile ei de reprezentare, în funcție de coordonatele-reper ale artei iconografice din afara

	spațiului românesc, cu identificarea unor puncte de convergență și elemente divergente.

8. Conținuturi

8. 1 Curs	Metode de predare	Observații
1. Introducere în studiul disciplinei “Erminie bizantină”: - fundamentare teologică și istorică; - definirea termenilor; - obiectivele disciplinei; - repere bibliografice.	prelegerea, studiul izvoarelor	Se stabilesc principiile de lucru și exigențele cursului. Se prezintă principalele manuale și dicționare și alte surse bibliografice de bază, la temă. TIMP AFECTAT: 2 ORE
2. Cercetarea științifică în domeniul Erminiei bizantine : - în Europa ; - în România.	Prelegerea explicația exemplificare video	Lectura unor texte biblice sau istorice, la temă. TIMP AFECTAT: 2 ORE
3. Izvoarele Erminiei din arta paleocreștină: simboluri, portrete, scene.	Prelegerea explicația exemplificare video	Se prezintă principalele surse științifice și bibliografia, la temă. TIMP AFECTAT: 2 ORE
4. Etapa incipientă a Erminiei, în cadrele arhitecturii creștine din secolele IV - V.	Prelegerea explicația exemplificare video	Proiecție video. TIMP AFECTAT: 2 ORE
5. Primele schițe de program iconografic (secolele V-VII).	Prelegerea explicația exemplificare video	TIMP AFECTAT: 2 ORE
6. Primele încercări de codificare a Erminiei. Rolul major al gândiri iconologice a Sfântului Ioan Damaschinul.	Prelegerea explicația exemplificare video	Lectură patristică. TIMP AFECTAT: 2 ORE
7. Erminii bizantine de secol VII-VIII. Contribuția esențială Sinodului VII Ecumenic la definitivarea Erminiei.	Prelegerea explicația exemplificare video	Lectură patristică. TIMP AFECTAT: 2 ORE
8. Ecfraze bizantine: Procopius de Cezareea, Sfântul Sofronie al Ierusalimului, Sfântul Maxim Mărturisitorul, Teodor de Andida, Sfântul Simeon al Tesalonicului.	Prelegerea explicația exemplificare video	Lecturi patristice. TIMP AFECTAT: 2 ORE
9. Altarul: ecfraze arhitecturale și taxinomii iconografice	Prelegerea explicația exemplificare video	Lectură patristică. TIMP AFECTAT: 2 ORE
10. Catapeteasma – iconologie și taxinomie.	Prelegerea explicația exemplificare video	Lectură patristică. TIMP AFECTAT: 2 ORE
11. Naosul sau armonia dintre arhitectură și pictură.	Prelegerea explicația exemplificare video	TIMP AFECTAT: 2 ORE
12. Erminia lui Dionisie din Furna – prezentare generală și detalii de tehnică a picturii.	Prelegerea Explicația	Prezentarea sursei bibliografice. Prezentare icoane – model. TIMP AFECTAT: 2 ORE

13. Primele etape ale iconografiei românești. Versiuni românești ale Erminiei (I).	Prelegerea explicația exemplificare video	TIMP AFECTAT: 2 ORE
14. Etapa „de aur” a iconografiei românești – perioada brâncovenească și post-brâncovenească. Versiuni românești ale Erminiei (II).	Prelegerea explicația exemplificare video	TIMP AFECTAT: 2 ORE
Bibliografie: I. Surse: -, <i>Biblia sau Sfânta Scriptură</i> , Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990; Dionisie din Furna, <i>Erminia picturii bizantine</i> , Editura Sopia, București, 2000; Sf. Ioan Damaschin, <i>Cele trei Tratatate contra iconoclaștilor</i> , Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă al B.O.R., București, 1998; Sf. Simeon, arhiepiscopul Tesalonicului, <i>Tratat asupra tuturor dogmelor credinței noastre ortodoxe după adevăratele pricini puse de Domnul nostru Iisus Hristos</i> , traducere de Toma Teodorescu, București, 1865. II. Manuale: Braniște, pr. prof. dr. Ene, <i>Liturgica Generală (vol. I și II)</i> , Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2002 ; Braniște, pr. prof. dr. Ene, <i>Programul iconografic al bisericilor ortodoxe. Îndrumător pentru zugravii de biserici</i> , Editura Basilica, București, 2017 ; III. Enciclopedii. Dicționare. Lazarev, Viktor, <i>Istoria picturii bizantine</i> (3 vol.), Editura Meridiane, București, 1980; Ștefănescu, I.D., <i>Evoluția picturii religioase în Bucovina și Moldova. De la origini, până în secolul al XIX-lea</i> , Editura Paul Geuthner, 1928; Ștefănescu, I.D., <i>Iconografia artei bizantine și a picturii feudale românești</i> , Editura Meridiane, București, 1973; IV. Lucrări fundamentale, în volum : Bratu, Bogdan, <i>Pictura exterioară a bisericilor Moldovei</i> , Editura Patmos, Cluj Napoca, 2010; Bulgakov, pr. Serghei, <i>Icoana și cinstirea Sfințelor Icoane</i> , Editura Anastasia, București, 2000; Bunge, ierom. Serafim, <i>Icoana Sfintei Treimi a Cuviosului Andrei Rubliov</i> , Editura Deisis, Sibiu, 1996; Colectiv, <i>Cinstirea Sfințelor Icoane în Ortodoxie. Retrospectivă istorică, momente cruciale de stabilire a teologiei icoanei și de criză majoră. 1220 de ani de la Sinodul al VII-lea Ecumenic</i> , Editura Trinitas, Iași, 2008; Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, <i>Învățătura ortodoxă despre Sfintele Icoane</i> , Editura Basilica, București, 2017. Dumitrescu, Sorin, <i>Chivotele lui Petru Rareș și modelul lor ceresc. O investigare artistică a bisericilor-chivot din nordul Moldovei, întreprinsă de Sorin Dumitrescu</i> , Editura Anastasia, București, 2001; Dumitrescu, Sorin, <i>Noi și icoana. 31 + 1 iconologii pentru învățarea icoanei</i> , Editura Fundației Anastasia, București,		

2010;

Evdokimov, Paul, *Arta icoanei, o teologie a frumuseții*, Editura Meridiane, București, 1992;

Grabar, André, *La peinture byzantine*, Geneva, 1953;

Palade, Mihaela, *Iconoclasmul în actualitate. De la "moartea lui Dumnezeu", la moartea artei*, Editura Sofia, București, 2005;

Quenot, Michel, *Icoana, fereastră spre absolut*, Editura Enciclopedică, București, 1993;

Sendler, Egon, *Icoanele bizantine ale Maicii Domnului*, Editura Sofia, București, 2008;

V. Studii și articole:

Alexandrescu, Adrian Matei, *Icoana în iconomia mântuirii. Erminia picturii bizantine și arta creștină eclezială (teză de doctorat)*, în rev. „Studii Teologice”, L (1998), nr. 3-4, p. 11 – 85 (partea I);

Alexandrescu, Adrian Matei, *Icoana în iconomia mântuirii. Erminia picturii bizantine și arta creștină eclezială (teză de doctorat)*, în rev. „Studii Teologice”, LI (1999), nr. 1-2, p. 3-95 (partea a II-a);

Stoicescu, Nicolae, *Cum se zugrăveau bisericile în secolul al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, în rev. “Mitropolia Olteniei”, XIX (1967), nr. 5-6, pp. 408-429;

Șchiopu, I, *Tâmpla (catapeteasma) bisericilor ortodoxe*, în rev. “Biserica Ortodoxă Română”, LXXXVI (1968), nr. 11-12, pp.

8.2 Seminar / laborator	Metode de predare	Observații
1. Prezentarea principalelor surse bibliografice.	prezentare, explicație;	Se prezintă principalele dicționare și alte surse bibliografice de bază, la temă. TIMP AFECTAT: 2 ORE
2. “Iconografia” precreștină.	prezentare, explicație; proiecție de filme documentare	TIMP AFECTAT: 2 ORE
3. Mahia icoană – idol.	prezentare, explicație; lucrul cu Dicționare de artă și Enciclopedii; proiecție de imagini;	TIMP AFECTAT: 2 ORE
4. Arhitectura și arta creștină din secolele IV - V, în România. Privire specială asupra zonei Dunării de Jos.	prezentare, prelegere proiecție filme documentare	TIMP AFECTAT: 2 ORE
5. Arhitectura creștină și arta din secolele V-VII, în România. Privire specială asupra zonei Dunării de Jos.	prezentare, explicații; descindere pe un șantier de pictură, la o biserică ce se pictează în tehnica „fresco”	TIMP AFECTAT: 2 ORE
6. Introducere în gândirea iconologică a Sfântului Ioan Damaschinul: „Cele trei tratate împotriva iconoclasmului”.	prezentare, explicații, lectură din literatura patristică, la temă	TIMP AFECTAT: 2 ORE
7. Canoanele Sinodului VII Ecumenic cu privire la icoană: texte și comentarii.	prezentare, explicații, vizită pe un șantier de pictură – dialog cu un iconar profesionist	TIMP AFECTAT: 2 ORE
8. Opera Sfinților Sofronie al Ierusalimului, Maxim Mărturisitorul și Simeon al Tesalonicului, cu privire la icoană:	prezentare, explicații, lectură din literatura	Proiecție de fotografie. TIMP AFECTAT: 2 ORE

texte și comentarii.	patristică, la temă	
9. Texte patristice privind semnificațiile teologice ale părților principale ale locașului de cult: Altarul.	prezentare, explicații, lectură din literatura patristică, la temă	Întocmire de fișe de lectură TIMP AFECTAT: 2 ORE
10. Texte patristice privind semnificațiile teologice ale părților principale ale locașului de cult: Catapeteasma.	prezentare, explicații, lectură din literatura patristică, la temă	Întocmire de fișe de lectură TIMP AFECTAT: 2 ORE
11. Texte patristice privind semnificațiile teologice ale părților principale ale locașului de cult: Naosul.	prezentare, explicații, lectură din literatura patristică, la temă	Întocmire de fișe de lectură TIMP AFECTAT: 2 ORE
12. Erminia lui Dionisie din Furna – prezentare generală și detalii de tehnică a picturii.	prezentare, explicații, lectură din literatura patristică, la temă	Întocmire de fișe de lectură TIMP AFECTAT: 2 ORE
13. Reprezentanți ai primelor etape ale iconografiei românești: biografie și operă.	prezentare, explicații, comparație cu celelate zone artistice ortodoxe;	TIMP AFECTAT: 2 ORE
14. Reprezentanți ai etapei „de aur” a iconografiei românești: biografie și operă.	prezentare, explicații, comparație cu celelate zone artistice ortodoxe;	TIMP AFECTAT: 2 ORE
<u>Bibliografie:</u> <u>- titlurile indicate mai sus, la curs:</u> <i>Albume de artă;</i> <i>Colecții de foto și artă creștină;</i> <i>Filme documentare.</i>		

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

• Titularul de curs propune studenților cu întâlniri cu membri ai Uniunii Artiștilor Plastici – filiala Galați, cu pictori – iconari sau zugravi de biserici și cu profesori de desen de la licee și școli din zona Dunării de Jos. Prin dialogul cu acești membri ai comunității artistice se urmărește ca studenții să poată fi încunoștiințați asupra exigențelor și cerințelor pieței muncii, în concret asupra nevoilor și așteptărilor angajatorilor în domeniu. • Prezentul conținut al disciplinei „Erminie bizantină” este elaborat conform Programei analitice aprobate prin Hotărârea nr. 3134 /2015 a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și în consonanță cu ceea ce se predă – la această disciplină – la celelalte Facultăți de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română.

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	a. Științifice: Gradul de însușire și corectitudinea cunoștințelor. Asimilarea și utilizarea limbajului ermineutic-artistic de specialitate.	Examen (scris și oral)	65 %
	b. Atitudinale: Modul de implicare la curs, interesul pentru studiu, exercițiul de „gramatică artistică”.		
10.5 Seminar/laborator	Implicarea activă în procesul de seminarizare	Prezentarea unui referat; Realizarea unor fișe bibliografice tematice	35 %
	Capacitatea de a opera cu noțiunile / definițiile doctrinare / datele științifice		

	dobândite la curs.		
10.6 Standard minim de performanță:			
• Cunoașterea elementelor generale care compun conținutul științific al disciplinei „Erminie bizantină” și capacitatea de aplicare a conținuturilor în practica lucrării artistice. • Capacitatea dezvoltării unui discurs expozitiv, îndeosebi pe tema descifrării icoanei bizantine, fapt care presupune efort de analiză și artă a prezentării.			

Data completării

Semnătura titularului de curs

Semnătura titularului de seminar

Data aprobării în ședința Departamentului:

Director DEPARTAMENTUL DE TEOLOGIE

DECAN,